

Finansklagenemnda Person

Avgjørelse FinKN-2020-247

2.4.2020

Fremtind Livsforsikring AS (tidligere SpareBank 1 Forsikring AS, Liv)

Sykeforsikringer/barnekasko

Ikke opplyst om PPT – brudd på opplysningsplikten ved tegning – svik – fal. §§ 13-1 a og 13-2.

Forsikredes mor (forsikringstaker) tegnet en barne- og ungdomsforsikring i desember 2007 for sin da 14 år gamle sønn. Hun svarte bl.a. nei på spørsmål om "*barnet (har) vært innlagt eller behandlet på sykehus*", og om "*barnet (avviker) på noen måte fysisk eller psykisk fra jevnaldrende barn*" med tilleggsspørsmål om ev. navn/adresse på utredende instans/PPT-tjeneste. Journaler fra 2005-2006 viste at forsikrede hadde vært til utredning ved en barne- og ungdomspsykiatrisk avdeling fra våren 2005 til høsten 2006. De viste videre at PPT-tjenesten var involvert. Spørsmål om forsikringstaker svikaktig hadde forsømt opplysningsplikten ved tegning av barne- og ungdomsforsikring. Etter en konkret vurdering konkluderte nemnda med at selskapet hadde sannsynliggjort svikaktig forsømmelse av opplysningsplikten. Selskapet ble gitt medhold.

Saksfremstilling

Forsikredes mor (forsikringstaker) tegnet 7.12.07 en barne- og ungdomsforsikring for sin 14 år gamle sønn (f. 1993). Ved tegning utfylte forsikringstaker en egenerklæring om sønnens helse.

Innledningsvis heter det under overskriften "*Orientering om helseerklæringen*":

1. Formålet med erklæringen

... trenger informasjon om barnets helse for å vurdere hvilken risiko barnet representerer i forhold til de generelle statistikker om helse, invaliditet og død. God og riktig informasjon om barnets helsetilstand på søknadstidspunktet er av stor betydning for å fastsette riktige vilkår for forsikringen. Dersom det blir gitt feilaktige opplysninger på søknadstidspunktet vil dette kunne føre til tvist mellom dere og selskapet når eventuell erstatning skal utbetales. Det er derfor viktig at helseerklæringen fylles ut så riktig som mulig, slik at vi unngår dette.

...

4. Hva skal dere opplyse om

Det skal opplyses om alle forhold det spørres om, selv om disse er tilbake i tid og barnet nå er å anse som friskt. Det skal opplyses om både fysiske og psykiske forhold.

Spørsmål 3 i erklæringen om barnet kontrolleres, behandles eller mistenkes for å ha noen sykdom/skade, forsinket utvikling, herunder taleevne, fysisk eller psykisk handikap eller noen feil på indre organer, ble besvart med nei. Det samme gjaldt spørsmål 4 om barnet har vært innlagt eller behandlet på sykehus og spørsmål 8: "Avviker barnet på noen måte fysisk eller psykisk fra jevnaldrende barn?". Et oppfølgingsspørsmål til spørsmål 8 om hvor dette i tilfelle er utredet, bl.a. PP-tjenesten, ble ikke besvart.

Under "*Erklæring*" i helseerklæringen heter det:

Jeg erklærer at de opplysningene jeg har gitt om mitt barns helse er så fullstendige og nøyaktige som mulig.
... Jeg er kjent med at uriktige eller ufullstendige opplysninger kan føre til at forsikringen blir ugyldig og at

utbetaling helt eller delvis kan falle bort når forsikringstilfellet inntreffer. Jeg er kjent med at ved svik vil utbetalingen falle bort og at (selskapet) kan si opp andre forsikringsavtaler jeg har med selskapet.

Forsikringen ble videreført med dekningen uførekapital 7 G da forsikrede ble 20 år i 2013.

Det fremgår av fastlegejournalen at forsikrede har vært utredet ved PPT for konsentrasjonsvansker, fravær fra skolen og spørsmål om emosjonelle problemer, jf. notat datert 26.11.04. Det heter videre i notatet at:

Det er planlagt henv. til (barne- og ungdomspsykiatrisk avdeling) og skolepsykologen har henv. mor hit for å ordne henv.

Nemnda har ikke mottatt journaler/epikriser fra PPT eller skolepsykologen.

Den 8.7.05 noterte fastlegen:

Har startet utredning (barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk) nu. Har siste tiden også utviklet tics med ufrivillige øyebegvelser og skulderbevegelser. Også dels uklart syn ved lesing.

Legen har på journalutskriften tilføyd:

PS. Henvisningen til (barne- og ungdomspsykiatrisk avdeling) i 2005 har sannsynligvis blitt sendt fra PPT (se notat fra 26.11.2004). Jeg har ikke mottatt noen epikriser.

Forsikrede ble utredet ved barne- og ungdomspsykiatrisk avdeling ved (BUPA), sykehuset i B. fra mai 2005. Av journalnotatene fremgår blant annet:

Dato 24.05.2005

... møter sammen med mamma til vurderingssamtalen. I henvisningen bes om videre utredning i forhold til konsentrasjonsvansker og hemmet atferd. Mor gir uttrykk for bekymring for at Sønnen ikke skal få det til på skolen, og hun er bekymret fordi han er så tilbaketrukket.

...

Dato: 07.02.2006

Mor fortalte ... Hun er med på at han trenger mange tilrettelegginger på skolen fremover, det gjelder både ungdomsskole og videregående. ...

...

Dato: 16.02.2006

U.t. tok opp saken med psykolog A M. Vi var enige i at ... har store lærevansker og trenger omfattende tilrettelegging. Han ligger godt under normalområdet på diverse evnetester. Det er gdt samsvar mellom resultatene på WISC-III, Leiter-T og Vineland-II.

I en utredningsrapport fra Psykiatrisk klinikk, barne- og ungdomspsykiatrisk avdeling, poliklinisk enhet, sendt forsikredes foresatte 5.5.06 heter det innledningsvis:

Problemstilling: ... ble henvist til poliklinisk enhet ved BUPA i ... fra PPT i ... ved K V og lege O V ved S helsestasjon den 28.04.2005. Henvisningsgrunn var hemmet atferd, konsentrasjonsvansker/hyperaktivitet og lærevansker. Det ble bedt om en utredning av vanskene og eventuell behandling.

Det fremgår videre av utredningen at forsikrede har hengt etter faglig hele tiden, er litt umoden, har assistent på skolen og er ute noen timer i uken i smågruppe sammen med en annen elev. Og at han:

... alltid har likt å vite hva som skal skje og må ha rutiner og struktur i hverdagen. Når ting blir uforutsigbart og det blir endringer i rutinene, blir han stresset og kan da bli sint. Han er tilbaketrukket. Både mor og forsikrede vurderer hans vansker i forhold til angst/depresjon til å ligge over bekymringsgrensen.

Det samlede resultat av WISC-II testen viser at forsikrede

... ligger under normalområdet og rundt 2 standardavvik under aldersgjennomsnittet. Det er en signifikant forskjell mellom verbal- og utføringsdelen på 5 %- nivå der utføringsdelen er bedre enn verbaldelen.

Samlet sett viser resultatene at ... har problemer med språklige ferdigheter. Han er på et konkret nivå og har problemer med abstrakt tenkning og resonnering. Han er flink til visuell sekvensiering/sette konkret billedmaterie i rekkefølge. Han har også sin relative styrke på oppgaver som krever evne til perseptuell organisering, helhet- del tenkning og konkret ikke-verbal resonnering. Resultatene viser videre at ... sliter med oppmerksomhet og minnespenn, og han jobber sakte med arbeidsoppgavene.

Under overskriften **Forslag til tiltak** heter det blant annet:

...

... vil trenge korte, konkrete og individuelle instruksjoner, og en og en beskjed bør gis av gangen. ...

... vil ha vansker med innlæring av nytt stoff og har behov for overlæring og repetisjon. ... Hyppige påminnelser og gjentakelser om hva som skal gjøres påfølgende blir sentralt.

... vil trenge lengre tid på oppgavene enn jevnaldrende.

Diagnosene i rapporten fra sykehuset, datert 15.5.06, er bl.a. F989 uspesifisert atferdsforstyrrelser og følelsesmessige forstyrrelser som vanligvis oppstår i barne- og ungdomsalder. Det er videre notert "Litt under normal intelligens" og "Lett sosial forstyrrelse".

Det fremgår videre av sykehusets journal:

Dato: 20.09.2006

...

Skolen tok opp at PPT v K V lurte på om ... skulle behandles for sine emosjonelle problemer. U.t. mente at det ikke ville være hensiktsmessig da ... oppleves å være sjenert og tilbaketrukket som person. I tillegg vurderer u.t. det slik at samtaler hos BUPA vil være ubehagelig og belastende for han og han ønsker ikke selv slike samtaler. Mor og skole sa seg enig i dette. Vi ser også en modning hos ... i det at han nå viser små positive skritt fremover sosialt sett med bla fremføring i klassen, sosial omgang med medelever ol. U.t., skole og mor vurderer det heller slik at det blir viktig å jobbe videre med dette i miljøet han er i til daglig.

Vi ble enige om at BUPA avslutter saken, men at dersom det skulle bli behov så henvises ... igjen.

Dato: 26.09.2006

Utredning og forløp av behandlingen:

BUPA har hatt samtaler med foresatte og skole, tatt evnetester ...

Både skole og foresatte forteller at ... sliter med skolefaglige prestasjoner og henger etter jevnaldrende, at han er noe umoden, samt at han har hatt noen problemer sosialt. Det sosiale har bedret seg ved overgangen til ungdomsskolen nå i høst. ... oppleves som en forsiktig og sjenert gutt som foretrekker å være anonym og som ikke liker å stikke seg frem.

...

Vurdering:

Samlet viser utredningen foretatt av BUPA at ... vansker er komplekse og sammensatte, og bidrar til at han har vansker med å oppfatte og forstå mye av den informasjonen som omgir han i hverdagen. Dette tilsier at han er avhengig av tilrettelegging i forhold til de arenaer han beveger seg i.

...

Av et "*Referat fra møte 26.10.07*", ungdomsskolen, der også PPT var representert, fremgår:

Hensikten med møtet var å diskutere status vedrørende faglig nivå, trivsel og tilretteleggingsbehov.

Skole:

I høst har det vært en periode med mye fravær uten gyldig grunn, noe som skole og hjem ser på med bekymring. ... Han har imidlertid gitt uttrykk for å føle seg trøtt i perioder i høst. ... Som kjent misliker ... å få oppmerksomheten rettet mot seg, og da har kanskje det enkleste valget vært å ikke komme i det hele tatt.

...

Tiltak:

K drøfter spørsmålet om støttekontakt for ... med ..., og er eventuelt behjelpelig med ekspedering av søknad til kommunen.

Skole og hjem må ha jevnlig kontakt, og umiddelbart ved fravær.

...

Nytt møte blir 21. januar 2008.

Uføredeknningen ble tegnet 7.12.07.

Det fremgår av et "*Referat fra møte 21.01.08*", ungdomsskolen:

... viser fortsatt tegn til skolevegring. Siden jul har han hatt 2 dager fravær uten gyldig grunn. ...

...

... møter ofte uforberedt til prøver. Det kan komme av at han ikke har med seg (riktige) bøker hjem. Assistent vil få i oppdrag å passe på at han gjør dette. Ellers er han flink til å levere skriftlige hjemmeoppgaver.

...

For skoleåret 2008-2009 foreligger det avtale om "Spesielt tilrettelagt undervisning – IOP" av 15.10.08.

I **Pedagogisk rapport fra avgiverskolen**, datert 11.12.08, heter det blant annet at forsikrede har store faglige hull pga. stort fravær, trenger tilpasset opplæring i teorifagene, egen forenklet lekseplan, gjør ikke alle leksene, trenger mye oppmuntring og positive tilbakemeldinger, arbeider sakte og klarer ikke å holde tritt med resten av klassen.

I sakkyndig vurdering etter Opplæringsloven § 5-3 for særskilt tilrettelagt opplæring, datert 18.2.09, heter det:

Rettighetsvurdering etter opplæringsloven § 5-3

PP-tjenesten vurderer det slik at ... har tilretteleggingsbehov som ikke kan oppnås innenfor det ordinære opplæringstilbudet. Han har dermed rett til spesialundervisning etter Opplæringsloven § 5-1.

Under "*Bakgrunn for vurderingen*" fremgår at forsikrede ble henvist til PP-tjenesten fra ... skole den 31.1.01.

Det ble 23.5.18 fremsatt krav om utbetaling av uføreforsikringen pga. arbeidsuførhet. Nav hadde da innvilget uførepensjon med rettigheter som ung ufør. Det ble opplyst at forsikrede hadde vært hos lege våren 2012.

Selskapet innhentet legeerklæring fra fastlegen. Det fremgår av erklæringen av 9.6.18 at: "Alvorlig psykisk lidelse er årsaken til hans funksjonssvikt og arbeidsuførhet", og at forsikrede anses å være 100 % varig arbeidsufør i forhold til ethvert arbeid. Hovedårsaken til arbeidsuførheten angis å være: Sosial angst/fobier tilbakevendende depressiv lidelse.

I legeerklæringen spørres også om:

Når oppsto de første symptomene på sykdommen/skaden

Når ble diagnose først stilt

Når ble forsikrede første gang behandlet for dette

Når fikk forsikrede kjennskap til diagnosen

Første spørsmålet er besvart med i "9-års alder". De øvrige spørsmålene er besvart med "2005".

Den 28.6.18 ba selskapet om skriftlige kommentarer til de helseopplysningene som ble gitt ved tegningen av forsikringen. Selskapet pekte på at det forelå avvik i forhold til spørsmålene 3, 4 og 8.

Forsikringstaker svarte (udatert skriv)

Da ... fikk traume etter foreldrenes skilsmisse gjorde det seg utslag i forskjellige kroppslige plager. Familien, som bestod av mor og 3 sønner, gikk gjennom en veldig vanskelig periode.

Jeg, som mor, forventet at det som plaget ham ville gå over etter hvert som han vokste til.

Jeg erindrer at han fikk diagnosen generelle lærevansker, men så ikke på det som en sykdom eller psykisk lidelse. Dette er heller ikke noe han sliter med i dag. Det er angst og depresjon som har gjort ham ufør og dette var ikke en del av diagnosebildet tidligere da forsikringen ble tegnet.

Når det gjelder behandling ved sykehus forbinder jeg det med fysisk helse og det var ikke i mine tanker at jeg skulle føre opp hans utredningstimer i BUPA.

Min utfylling av helseopplysningene var gjort etter beste skjønn og ut i fra hva jeg oppfattet som tenåringsproblemer, noe som ikke var veldig forskjellige sammenlignet med andre jevnaldrende i den perioden.

Den 10.8.18 avslo selskapet erstatning. Grunnen for avslaget var brudd på opplysningsplikten i fal. § 13-1 a), jf. 13-2 første ledd.

Forsikrede har i det vesentlige anført at opplysningsplikten ved tegning ikke er brutt, subsidiært at opplysningsplikten ikke er brutt svikaktig med den følge at selskapet er uten ansvar etter fal. § 13-2 (1). Selskapet har basert sin vurdering på dokumentasjon som ikke er egnet som bevis, da dette er opplysninger gitt flere år etter den "relevante tidsperioden rundt etableringen av avtalen" – det er tidsnære opplysninger som skal legges til grunn.

Det er et spørsmål om spørsmålene i helseerklæringen rent objektivt sett er feil besvart. Spørsmålene kan gi rom for tolkninger og det "må innfortolkes en terskel for når de kan anses uriktig besvart", og at ved en "slik vurdering må det legges til grunn en normal standard for hvordan spørsmålene kan oppfattes".

Sekretariatet har foretatt en utvidet fortolkning av spørsmålene som det ikke er grunnlag for, verken med hensyn til om de er objektivt feil besvart, og med tilstrekkelig grad av subjektiv skyld. Spørsmålene må tolkes strengt og i selskapets disfavør når de er uklare og egnet til å misforstås – slik i dette tilfellet. Spørsmålene skal tolkes i forhold til den informasjonen den som tegnet forsikringen hadde på tegningstidspunktet, jf. FinKN 2012-228. Når det gjelder om det er utvist tilstrekkelig grad av subjektiv skyld, må vektlegges at forsikrede allerede hadde en god forsikring, at utvidelsen kom til på initiativ fra selskapet og at alle piler pekte oppover med hensyn til skolen, på tidspunktet for etableringen. Dersom nemnda kommer til at det skulle vært opplyst om utredning på sykehus, inkl. psykisk helse, i henhold til spørsmål 4 i helseskjemaet, har forsikrede anført at spørsmålet er simpelt uaktsomt feil besvart med den konsekvens at selskapet ikke kan påberope svik som grunnlag.

Selskapet har i det vesentlige anført at forsikringstaker svikaktig har forsømt sin opplysningsplikt. Det er vist til at de medisinske opplysningene – som viser utredning og behandling – gikk langt ut over normalvariasjonen for tenåringer. Barne- og ungdomspsykiatrisk avdeling er å betegne som sykehus og det trengs god grunn for at en lege skal sende henvisning dit. Ved ikke å opplyse om nevnte forhold har forsikringstaker gitt et uriktig bilde av forsikredes helse ved tegning av forsikringen. Hadde selskapet fått korrekte opplysninger, ville forsikrede fått avslag på søknad om tegning av forsikring og han ville derfor ikke hatt krav på erstatning.

Finansklagenemnda Persons begrunnelse

Saken reiser spørsmål om forsikringstaker svikaktig forsømte sin opplysningsplikt ved tegningen av barne- og ungdomsforsikringen slik at selskapet er uten ansvar etter fal. § 13-2.

Etter fal. § 13-1 a første ledd kan finansselskapet be om opplysninger av betydning for sin risikovurdering og etter § 13-2 første ledd er selskapet uten ansvar om forsikringstaker svikaktig har forsømt sin opplysningsplikt etter § 13-1 a. Dette innebærer for det første at det objektiv sett må være gitt uriktige eller mangelfulle svar på spørsmålene i helseerklæringen og for det annet at det med tilstrekkelig sannsynlighetsovervekt kan legges til grunn at forsikringstaker må ha visst at opplysningene var uriktige eller ufullstendige. I tillegg kreves at de uriktige opplysningene ble gitt i den hensikt å få en forsikringsavtale eller en bedre avtale, jf. Rt. 2000 s. 59 på s. 66. Det er således ikke tilstrekkelig at forsikringstaker grovt uaktsomt har undervurdert selskapets behov for opplysninger. Selskapet har innsigelsen om svik i behold om det ikke finnes andre gode forklaringer på misforholdet.

Det er selskapet som må sannsynliggjøre at det foreligger svikaktig forsømmelse av opplysningsplikten. Det må foreligge klar eller sterk sannsynlighetsovervekt for at uriktige opplysninger ble gitt bevisst og i vinnings hensikt, jf. Rt. 2009 s. 59.

Spørsmål 8 i den aktuelle helseerklæringen gjelder om barnet avviker på noen måte fysisk eller psykisk fra jevnaldrende barn, og dessuten hvor dette i tilfelle er utredet (Oppgi navn og adresse på behandler evt. PP-tjenesten). Nemnda finner det ikke tvilsomt at forsikringstaker på det tidspunktet da helseerklæringen ble utfylt – 7.12.07 – var godt kjent med at forsikrede var utredet/fulgt opp og behandlet ved BUPA, Sykehuset B. Utredningen der hadde pågått fra våren 2005 til høsten 2006. PPT tjenesten var også involvert, muligens allerede fra et tidligere tidspunkt ettersom PPT hadde henvist forsikrede til BUPA, og var dessuten involvert etter at BUPA hadde avsluttet sin oppfølging.

Nemnda kan ikke se at det er noe å utsette på selskapets utforming av spørsmål 8. Selskapet ba om opplysninger om enhver form for utredning av barnets fysiske/psykiske helse, herunder PPT. Forsikringstakers svar på spørsmålet er objektivt sett uriktig. Nemnda viser til redegjørelsen foran.

Tilsvarende mener nemnda at spørsmål 4 om innleggelse/behandling på sykehus objektivt sett er uriktig besvart. Det vises her til at BUPA, Sykehuset B., våren 2005 - høsten 2006 gjennomførte utredning og behandling av forsikrede. Slik nemnda ser det, er også spørsmål 3 om blant annet kontroll, behandling eller mistanke om "sykdom ... eller forsinket utvikling ..." objektivt sett uriktig besvart. Forsikrede ble i årene før tegningen av forsikringen behandlet for komplekse og sammensatte plager, herunder depresjon/angst, se utredningsrapporten fra B. sykehus av 15.5.06, hvor det også nevnes at forsikrede hang etter på skolen sammenlignet med andre mv. Heller ikke disse to spørsmålene er formulert slik at de kan misforstås.

Det objektive kravet er således oppfylt og nemnda behandler derfor om den nødvendige skyldgraden foreligger, dvs. om forsikringstaker skjønte at hun ville oppnå en forsikringsavtale, ev. en bedre avtale, ved å besvare spørsmålene uriktig.

Det er lagt til grunn i rettspraksis og i nemndas egen praksis at forholdet må betraktes som svikaktig dersom det ikke fins andre fornuftige forklaringer på at det ble gitt uriktige opplysninger enn en redsel hos forsikringstaker for å la selskapet få innsyn i de reelle forholdene, se LF-2010-10 og f.eks. avgjørelse 2019-197.

Forsikringstaker har blant annet anført at forsikrede fikk et traume etter foreldrenes skilsmisse, at hun forventet at disse plagene ville gå over etter hvert som forsikrede ble eldre. Dette fritar henne imidlertid ikke for å besvare spørsmålene riktig, særlig spørsmål 8 hvor det ble opplyst om eventuell adresse, navn på utredende instans/PPT.

Forsikringstaker har videre anført at hun ikke så forsikredes generelle lærevansker som en sykdom eller psykisk lidelse. Det fremlagte materialet viser at forsikredes utvikling utvilsomt var forsinket, noe som blir spurt om i spørsmål 3. Nemnda kan ikke se at den omstendighet at forsikringstaker ikke vurderte situasjonen som en sykdom eller psykisk lidelse, kan tillegges vekt.

Foranlediget av forsikringstakers utsagn om at hun oppfattet spørsmål om behandling ved sykehus å gjelde fysisk helse, viser nemnda til at det allerede i helseerklæringens orienteringsavsnitt, pkt. 4, er fremhevet at det skal opplyses om både fysiske og psykiske forhold, jf. også utformingen av spørsmålene 3 og 8, hvor det utvilsomt fremgår at det ønskes opplysninger om den forsikredes "psykiske" helse.

Nemnda finner heller ikke å kunne vektlegge at forsikrede ved tegningen allerede hadde en annen forsikring, eller at selskapet skal ha tatt initiativ til utvidelsen eller at alle piler i desember 2007 skulle ha pekt oppover for forsikrede. Saken gjelder besvarelsen av helseerklæringen i desember 2007 og nemnda kan ikke se annet enn at erklæringen ble bevisst besvart uriktig for at forsikrede skulle få en forsikring som selskapet med kunnskap om forsikredes psykiske helse ikke ville ha gitt.

Avgjørelsen er enstemmig.

Finansklagenemnda Persons konklusjon

Selskapet gis medhold.

Ved behandlingen deltok Karin M. Bruzelius (leder), Jane Ytreøy Grøndalen (selskapsrepresentant) og Paal Bjønness (forbrukerrepresentant).